

## 3. PERUSOPETUS

### 3.1. *Rahoitettava toiminta ja rahoituksen yleiset perusteet*

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Kunta voi järjestää palvelut itse, yhdessä muiden kuntien kanssa tai hankkia palvelut muulta luvan saaneelta opetuksen järjestäjältä. Kuntien välistä yhteistyötä varten voidaan perustaa kuntayhtymä. Kunta voi lisäksi järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta, lisäopetusta, perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa sekä perusopetusta muille kuin oppivelvollisille.

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan perusopetuslaissa tarkoitettuna opetuksen järjestämiseen. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että opetuksen järjestäminen perustuu erityiseen koulutus- tai sivistystarpeeseen ja että opetuksen järjestäjä ja kunta, jossa opetusta järjestetään, ovat sopineet asiasta. Lupa vieraskielisen opetuksen, erityisopetuksen, erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvan opetuksen ja kansanopistossa muille kuin oppivelvollisille annettavan opetuksen järjestämiseen voidaan myöntää alueellisen tai valtakunnallisen koulutus- tai sivistystarpeen perusteella, vaikka opetuksen järjestäjä ei ole tehnyt edellä tarkoitettua sopimusta. Lupa voidaan myöntää myös ulkomailla järjestettävää opetusta varten.

Pääosa esi- ja perusopetuksen valtionosuusrahoituksesta yhdistettiin vuoden 2010 alusta osaksi kuntien peruspalvelujen ns. yhden putken valtionosuutta, jota hallinnoi valtiovarainministeriö. Vuoden 2015 alusta kuntien peruspalvelujen tehtäväkohtaiset valtionosuusperusteet yhdistettiin yhdeksi kokonaisuudeksi. Valtionosuus perustuu kunnan ikäluokittaisiin perushintoihin ja ikäluokkiin kuuluvien kunnan asukkaiden määriin sekä kunnan olosuhteisiin perustuviin lisäyksiin ja lisäosiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoima osa esi- ja perusopetuksen rahoituksesta määräytyy opetuksen järjestäjän oppilasta kohden määräytyvien rahoitusperusteiden mukaan.

### 3.2. *Valtiovarainministeriön hallinnoima rahoitus*

#### 3.2.1. **Esi- ja perusopetuksen valtionosuus osana kunnan peruspalvelujen valtionosuutta**

Kunnille myönnettävä esi- ja perusopetuksen valtionosuus on osa kunnan peruspalvelujen valtionosuutta, jonka myöntää valtiovarainministeriö. Rahoituksesta säädetään *kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2009) ja sen muutoksessa (676/2014), joka tuli voimaan 1.1.2015 alkaen*. Kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentti vuonna 2016 on 25,47 %. Kunnan omarahoitusosuus vuonna 2016 on 3 640,75 euroa asukasta kohden.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden laskenta perustuu kunnan valtionosuustehtävien laskennallisiin kustannuksiin, sisältäen mm. esi- ja perusopetuksen.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden *laskennalliset kustannukset* saadaan laskemalla yhteen tulot, jotka saadaan kertomalla *ikäluokittaiset perushinnat* asianomaisiin ikäluokkiin kuuluvien kun-

nan asukkaiden määrillä. Näin saatuun summaan **lisätään** kunnan *sairastavuuden, työttömyyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, asukastiheyden ja koulutustaustan* perusteella määritellyt laskennalliset kustannukset.

**Perushinnat** määrätään erikseen seuraaville **ikäluokille**:

- 1) 0-5-vuotiaat
- 2) 6-vuotiaat
- 3) 7-12-vuotiaat
- 4) 13–15-vuotiaat
- 5) 16–18-vuotiaat
- 6) 19–64-vuotiaat
- 7) 65–74-vuotiaat
- 8) 75–84-vuotiaat
- 9) 85 vuotta täyttäneet ja vanhemmat.

Kunnalle myönnetään lisäksi *syrjäisyyden, työpaikkaomavaraisuuden ja saamelaisten kotiseutualueen* kunnan *lisäosat*.

### 3.2.2. Kotikuntakorvaukset

Koska kunnan peruspalvelujen valtionosuudet maksetaan kunnille kunkin kunnan oppilas- ja muiden ikäluokkien perusteella, järjestelmä edellyttää kotikuntalaskutusta oppilaan käydessä koulua muussa kuin oman kunnan koulussa (toisen kunnan, kuntayhtymän, valtion tai yksityisen ylläpitämässä oppilaitoksessa). Oppilaan kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvausta 6-15-vuotiaasta tai muusta oppivelvollisuuttaan suorittavasta oppilaasta sille opetuksen järjestäjälle, jonka opetukseen oppilas on osallistunut. Valtiovarainministeriö hoitaa kotikuntalaskutuksen keskitetysti hallinnollisena palveluna ns. *clearing-järjestelmällä*.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusudistuksen johdosta kuntakohtaisista kotikuntakorvausten perusteista on 2015 alkaen siirrytty yhteen valtakunnalliseen perusteeseen. Kotikuntakorvaus määräytyy vuodesta 2015 alkaen kuntien ja muiden opetuksen järjestäjien esi- ja perusopetuksen toteutuneiden kustannusten perusteella erikseen 6-, 7–12- ja 13–15-vuotiaille. Valtiovarainministeriö vahvistaa kotikuntakorvauksen laskennan perusteena olevan *kotikuntakorvauksen perusosan* vuosittain. Vuoden 2016 kotikuntakorvauksen perusosa on siirtymäsäännöksen (676/2014) perusteella laskettu kuitenkin esi- ja perusopetuksen vuoden 2014 laskennallisten kustannusten pohjalta indeksi huomioiden. Kotikuntakorvauksen perusosa vuonna 2016 on **6693,89** euroa.

Kotikuntakorvaus saadaan kertomalla **kotikuntakorvauksen perusosa** 6-vuotiaiden oppilaiden osalta **kertoimella 0,61**, 7–12-vuotiaiden osalta **kertoimella 1,00** ja 13–15-vuotiaiden osalta **kertoimella 1,60**. Muulle oppivelvolliselle oppilaalle (16-vuotiaat) kotikuntakorvaus määräytyy 13–15-vuotiaiden kotikuntakorvausperusteen mukaan. Kotikuntakorvaus kunnalle on 100 % ja vuodesta 2015 alkaen muulle opetuksen järjestäjälle kuin kunnalle se on **94 %**.

Kotikuntaa vailla olevien ja ahvenanmaalaisten osalta valtio maksaa kotikuntakorvauksen opetuksen järjestäjälle. Kielikoulujen kotikuntaa vailla olevien osalta kotikuntakorvaus on 57 %. Valtio maksaa myös yksityisille opetuksen järjestäjille kotikuntakorvauksiin liittyvän arvonlisäveron osuuden, joka vuonna 2016 on 3,83 %.

Erikoissairaanhoidossa olevan, koulukotiopetuksen ja lastensuojelun vuoksi sijoitetun oppilaan kotikuntakorvaus voidaan laskuttaa erikseen keskimääräisiin tai toteutuneisiin nettokustannuksiin asti oppilaan opetus- tai koulupäivien mukaan.

Kotikuntakorvauksen perusteena olevat **oppilaat ja niiden kotikunnat** määräytyvät **varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden lopun tilanteen (31.12.) mukaan**. Vuoden 2016 kotikuntakorvaukset määräytyvät tilanteen 31.12.2014 oppilaiden ja niiden kotikuntien mukaan. Kotikuntakorvauksia ei tarkisteta rahoitusvuoden lopussa.

### **Siirtymätasaus vuosina 2015–2019**

**Muille opetuksen järjestäjille** kuin kunnille maksetaan *siirtymätasaus*, jos kotikuntakorvauksen vähennys on suurempi kuin kolme prosenttia kotikuntakorvauksen määrästä (676/2014, siirtymäsäännös).

Lisätietoja antaa tarvittaessa valtiovarainministeriössä:

Ville Salonen 029 553 0388

Markku Nissinen 029 553 0314

### ***3.3. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoima rahoitus***

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää esi- ja perusopetukseen rahoitusta sellaisen toiminnan osalta, jota valtiovarainministeriön hallinnoima kuntien ikäluokkapohjainen valtionosuus ei kata. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimasta rahoituksen osuudesta säädetään *opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009)*.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoima esi- ja perusopetuksen rahoitus:

- lisäopetuksen rahoitus
- maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoitus
- muille kuin oppivelvollisille järjestettävän esi- ja perusopetuksen rahoitus
- perusopetuksen aineopetuksen rahoitus
- pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden lisärahoitus
- sisäoppilaitoslisä
- koulukotikorotus
- joustavan perusopetuksen lisärahoitus
- rahoitus yksityisen opetuksen järjestäjän toiminnan aloittamiseen
- ulkomailla järjestettävän perusopetuslain mukaisen opetuksen rahoitus
- yksityisten opetuksen järjestäjien harkinnanvaraiset avustukset

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää hallinnoimastaan rahoituksesta järjestäjäkohtaisesti. Rahoitus perustuu oppilasmääriin ja oppilasta kohti vahvistettaviin yksikköhintoihin. Yksityisen perusopetuksen järjestäjän yksikköhintaa korotetaan arvonlisäveron osuudella, joka on 3,83 prosenttia vuonna 2016.

#### **3.3.1. Rahoituksen määräytyminen**

##### **Rahoituksen muutos vuosina 2013–2015**

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia muutettiin väliaikaisesti (893/2013, 29 a §) niin, että perusopetuksen yksikköhintoja vahvistettaessa kustannustason muutoksesta johtuvaa korotusta ei tehty vuosina 2013–2014. Vuosien 2013 ja 2014 kustannustason muutoksen tekemättä jättämisestä syntyvä säästö on tehty pysyväksi (muutos 1410/2014).

Valtiovarainministeriö vahvistaa kunnan kotikuntakorvauksen perusosan vuosittain (ks. kohta 3.2.2.). Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksen perusteena on kotikuntakorvauksen perusosa, josta johdetaan esi- ja perusopetuksen yksikköhinnat käyttäen rahoituslain mukaisia kertoimia. **Vuodesta 2016 alkaen yksikköhintoja laskettaessa kotikuntakorvauksen perusosasta (6693,89) vähennetään pysyvänä säästönä kuitenkin 194,08 euroa.**

### **Lisäopetuksen rahoitus**

Opetuksen järjestäjälle myönnetään lisäopetukseen rahoitusta euromäärä, joka saadaan, kun **kotikuntakorvauksen perusosasta vähennetään 194,08 euroa** ja erotus kerrotaan luvulla **1,26** ja perusopetuksen lisäopetuksen oppilasmäärällä.

### **Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetuksen valmistavan opetuksen rahoitus**

Opetuksen järjestäjälle myönnetään maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavaan opetukseen rahoitusta euromäärä, joka saadaan, kun **kotikuntakorvauksen perusosasta vähennetään 194,08 euroa** ja erotus kerrotaan luvulla **2,49** ja valmistavan opetuksen oppilasmäärällä.

Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus vastaa 1.8.2009 alkaen yhden vuoden oppimäärää (PoL 628/1998, 9 §).

### **Muille kuin oppivelvollisille järjestettävän esi- ja perusopetuksen rahoitus**

Opetuksen järjestäjälle myönnetään muille kuin oppivelvollisille järjestettävään perusopetukseen rahoitusta euromäärä, joka saadaan, kun **kotikuntakorvauksen perusosasta vähennetään 194,08 euroa** ja erotus kerrotaan luvulla **1,41** ja oppilasmäärällä.

Rahoitus koskee yli 16-vuotiaita sisäoppilaitoksessa opiskelevia oppilaita ja pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia 5-vuotiaita esiopetusoppilaita.

Muiden yli 16-vuotiaiden opiskelijoiden osalta edellä mainittua hintaa **alennetaan 49 prosentilla.**

### **Perusopetuksen aineopetuksen rahoitus**

Muille kuin oppivelvollisille tarkoitetun perusopetuksen oppimäärään kuuluvien yksittäisten oppiaineiden suorittaminen tuli rahoituksen piiriin vuoden 2010 alusta. Suoritetut kurssit muunnetaan *laskennalliseksi opiskelijamääräksi* jakamalla ne luvulla 15.

Opetuksen järjestäjälle myönnetään perusopetuksen aineopetukseen rahoitusta euromäärä, joka saadaan kertomalla valtion **talousarvion rajoissa vahvistettu yksikköhinta** laskennallisella oppilasmäärällä.

Vuonna 2016 aineopetuksen yksikköhinta on **3 594,49** euroa oppilasta kohti ja yksityisen opetuksen järjestäjän arvonlisäverollinen yksikköhinta **3 732,16**.

### **Pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden lisärahoitus**

Perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuutta koskevien oppilaiden perusrahoituksen (6-15-vuotiaiden VM rahoitus ja 6-16-vuotiaiden kotikuntakorvaukset sekä 5-vuotiaiden esiopetusoppilaiden ja yli 16-vuotiaiden OKM rahoitus) lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää rahoitusta opetuksen järjestäjälle. Lisärahoitus ei koske maahanmuuttajien valmistavan opetuksen oppilaita eikä aineopetuksen oppilaita.

Kunnalle, kuntayhtymälle ja kyseiseen opetukseen luvan saaneelle yksityiselle opetuksen järjestäjälle myönnetään lisärahoituksena euromäärä, joka saadaan, kun **kotikuntakorvauksen perusosasta vähennetään 194,08** euroa ja erotus kerrotaan luvulla **2,97** ja pidennetyn oppivelvollisuuden oppilasmäärällä ja siihen lisätään euromäärä, joka saadaan kun **kotikuntakorvauksen perusosasta vähennetään 194,08** euroa ja erotus kerrotaan luvulla **1,79** ja vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden määrällä.

Vuonna 2016 vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden yksikköhinta on **30939,10** euroa oppilasta kohti ja muiden pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden yksikköhinta **19304,44**. Yksityisen opetuksen järjestäjän arvonlisäverolliset 3,83 %:lla korotetut yksikköhinnat ovat vastaavasti 32124,07 ja 20043,80 euroa oppilasta kohti.

### **Sisäoppilaitoslisä**

Jos perusopetuslain mukainen opetus järjestetään sisäoppilaitoksessa, myönnetään opetuksen järjestäjälle sisäoppilaitokseen kuuluvan majoituksen ja ruokailun saavien oppilaiden osalta rahoitusta euromäärä, joka saadaan, kun **kotikuntakorvauksen perusosasta vähennetään 194,08** euroa ja erotus kerrotaan luvulla **0,46** ja sisäoppilaitoksessa majoitettujen oppilaiden määrällä. Vuonna 2016 sisäoppilaitoslisä on **2 989,91** euroa oppilasta kohti ja yksityisen opetuksen järjestäjän arvonlisäverollinen yksikköhinta on 3104,43.

Sisäoppilaitoslisä koskee kansanopistoissa järjestettävää perusopetusta ja niitä yksityisiä opetuksen järjestäjiä, jotka opetuksen järjestämisluvan perusteella järjestävät opetusta sisäoppilaitoksessa.

### **Koulukotikorotus**

**Yksityiselle** perusopetuksen järjestäjälle, jonka perusopetuksen järjestämisluvan mukaisena erityisenä koulutustehtävänä on koulukotiopetuksen järjestäminen, myönnetään koulukotiopetusta saavista oppilaista lisärahoituksena euromäärä, joka saadaan, kun **kotikuntakorvauksen perusosasta vähennetään 194,08** euroa ja erotus kerrotaan luvulla **1,86** ja koulukotiopetusta saavien oppilaiden määrällä.

Vuonna 2016 koulukotikorotus on **12 552,68** euroa oppilasta kohti sisältäen arvonlisäveron osuuden 3,83 prosenttia.

### **Joustavan perusopetuksen lisärahoitus**

Perusopetuslain 5 §:n mukaan kunta voi järjestää kunnan päättämässä laajuudessa perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa *joustavan perusopetuksen toimintaa*. Opetusta ja toimintaa toteutetaan pienryhmämuotoisesti osaksi koulussa ja osaksi työpaikoilla tai muissa oppimisympäristöissä ohjattuna opiskeluna, Lisäksi käytetään nuorten tukimuotoja, kuten ongelmien varhaista havaitsemista ja varhaisen puuttumisen keinoja sekä yksilöllisesti kohdennettuja tuki- ja neuvontapalveluja. Toimintaa toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä.

Perusopetuksen perusrahoituksen (VM:n rahoitus ja kotikuntakorvaukset) lisäksi opetuksen järjestäjälle voidaan myöntää joustavan perusopetuksen toiminnasta aiheutuviin lisäkustannuksiin lisärahoitusta euromäärä, joka saadaan, kun joustavan perusopetuksen toimintaan osallistuvien oppilaiden määrä kerrotaan toimintaa varten oppilasta kohden määrätyllä yksikköhinnalla.

Vuodelle 2016 opetus- ja kulttuuriministeriö on **valtion talousarvion rajoissa** vahvistanut joustavan perusopetuksen **yksikköhinnaksi 3 100,00** euroa oppilasta kohti.

Joustavan perusopetuksen toimintaan vuonna 2016 maksetaan rahoitusta 121 kunnalle ja yhdelle kuntayhtymälle yhteensä 1 855 oppilaasta.

### **Rahoitus yksityisen opetuksen järjestäjän toiminnan aloittamiseen**

**Yksityiselle** perusopetuksen järjestäjälle myönnetään toiminnan aloittamiseen toiminnan aloittamiskauden alusta sen varainhoitovuoden loppuun, jolta järjestäjälle ei makseta kotikuntakorvausta, mainittua **kotikuntakorvausta vastaava euromäärä**.

### **Ulkomailla järjestettävän perusopetuslain mukaisen opetuksen rahoitus**

Perusopetuslain mukaiseen ulkomailla järjestettävään opetukseen opetuksen järjestäjälle myönnetään rahoituksena euromäärä, joka saadaan, kun **kotikuntakorvauksen perusosasta vähennetään 194,08** euroa ja erotus kerrotaan luvulla **1,23** ja oppilasmäärällä. Oppilaskohtaista rahoitusta voidaan korottaa tai alentaa valtioneuvoston ja opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Alennus tai korotus voi olla enintään 20 %.

### **3.3.2. Valtionavustukset**

#### **Yksityisten opetuksen järjestäjien harkinnanvaraiset avustukset**

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää ylimääräistä avustusta yksityiselle opetuksen järjestäjälle, jonka kustannukset ovat sille määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä huomattavasti keskimääräistä korkeammat. Avustusta voidaan myöntää myös valtiosuusjärjestelmän muutosten vaikutuksen tasoittamiseen.

Yksityisten kielikoulujen järjestämislupaan sisältyvän 2-vuotisen esiopetuksen ensimmäisen vuoden rahoittamiseksi myönnetään ylimääräistä avustusta.

Avustus maksetaan muun valtiosuusrahoituksen mukana kuukausittain.

### **3.3.3. Oppilas- ja opiskelijamäärien laskeminen**

Esi- ja perusopetuksen ennakkollinen rahoitus 2016 määräytyy edellä kerrotulla tavalla oppilasta kohden määrättyjen yksikköhintojen ja 20.9.2015 esi- ja perusopetuksen oppilasmäärien tulojen summasta.

Vuoden 2016 rahoitus tarkistetaan varainhoitovuoden (20.9.2015 ja 20.9.2016) oppilasmäärien keskiarvon mukaiseksi vuoden 2016 loppuun mennessä. Oppilasmäärää ei kuitenkaan oikaista joustavan perusopetuksen oppilaiden eikä aineopetuksen laskennallisen opiskelijamäärän osalta.

Lisätietoja antaa tarvittaessa Opetushallituksessa Hanna Salokaarto 029 533 1528.